

28.11.2018

Ohjausryhmän kokous 28.11.2018

Aika	Keskiviikko 28.11.2018, klo 9.00–11.30
Paikka	Kansalliskirjasto, Fabianian kokoushuone (C222), Yliopistonkatu 1, Helsinki
Jäsenet	Miia Willman, ammattikorkeakoulujen kirjastot - etäyhteydellä Leena Kärkkäinen, erikoiskirjastot Tuula Haavisto, yleiset kirjastot (puheenjohtaja) Johanna Lilja, Kansalliskirjasto/tutkimuskirjasto Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto/kirjastoverkkopalvelut
Kutsutut asiantuntijat	Nina Hyvönen, Kansalliskirjasto Katri Kananen, Kansalliskirjasto Heli Kautonen, Kansalliskirjasto Minna Olkinuora-Tauru, Kansalliskirjasto Marja-Liisa Seppälä, Kansalliskirjasto Tanja Vienonen, Kansalliskirjasto (sihteeri)
Poissa	Minna Karvonen, opetus- ja kulttuuriministeriö Outi Maisalmi, erikoiskirjastot Ari Muhonen, yliopistokirjastot

1. Kokouksen avaus, osallistujien toteaminen ja esityslistan hyväksyminen

Esitys

Avataan kokous, puheenjohtaja toteaa osallistujat, esityslista hyväksytään.

Päätös

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.02 ja totesi osallistujat. Esityslista hyväksyttiin.

2. Melinda

2.1 Metatietovarantohankkeen tilannekatsaus

Minna Olkinuora-Tauru esittelee metatietovarantohankkeen tilannekatsauksen. Käydään läpi käyttöönottojen ja hankkeen tilanne.

Liite 1: [Tilannekatsaus](#)

Esitys

Tiedoksi ja keskusteluun.

Käsittely

Useita yleisiä kirjastoja tulossa lähiaikoina mukaan Melindaan. Seinäjoen kaupunginkirjaston mukaantulo on loppusuoralla, Jyväskylän kaupunginkirjasto tule mukaan pikku räätäli -mallilla, eli vain osa paikallistietokannasta siirretään Melindaan. Koha/Täti-integraatio Melindaan etenee, integraatiot tehdään Kevyt-mallilla, eli Koha-kirjastot tulevat mukaan uusilla aineistoilla. Helmet-

28.11.2018

integraatio on loppusuoralla, integraatiossa päädyttiin olemaan siirtämättä musiikkiaineistoa, mukaan uusilla aineistoilla. Neuvotteluja käydään yleisten kirjastojen kanssa, useat kirjastojen yhteenliittymät ovat kiinnostuneita Melindasta.

Melindaa esitellään Erikoiskirjastojen ja tietopalvelujen verkoston kokouksessa 12.12.18. Kansallisista tietokannoista Arto/Aleksi on siirretty 2,1 milj. tietuetta Melinaan. Jatkossa Arto haravoidaan Melindasta OAI-PMH:n kautta Finnaan, koska erillinen Arto-tietokanta lakkaa olemasta.

Musiikkiarkiston ja GMC:n (Global Music Centre, Maailman musiikin keskus) irtautuvat Viola-yhteistyöstä ja liittyvät Melinaan Tässä yhteydessä yleisesti toivottiin Kansalliskirjaston mieltävän pienen organisaatioiden tietokantapalveluita tarkemmin, jotta niiden näkyvyys säilyisi tai jopa paranisi.

Keskusteltiin resursoinnista. Syksyllä Melindan tilanne vaikutti kriittiseltä, mutta nyt tilanne on parantunut, koska toinen avoimista paikoista on saatu täytettyä. Edelleen yksi paikka on täyttämättä.

2.2 Metatietovarantohankkeen projektisuunnitelma

Minna Olkinuora-Tauru esittelee projektisuunnitelman vuodelle 2019. Keskustellaan esittelyn pohjalta ja tehdään päätös hyväksymisestä.

Liite 2: [Suunnittelu 2019](#)

Liite 3: [Projektisuunnitelma 2019](#)

Esitys

Hyväksytään projektisuunnitelma.

Käsittely

2019 painopisteet: eMelinda-kehitysohjelma jatkuu ensi vuonna, lisäksi uusien e-aineistojen metatietojen liittämistä Melindan ulkoisten toimijoiden aineistokanavaan selvitetään, pilotoidaan ja toteutetaan tarpeen/mahdollisuuksien mukaan (julkaisuarkistot, FinELib, OA-aineistot, e-vapaakappaleet). Violan ja Arton kuvailutuotannon aloitus Melindassa, uudet mukaantulot eri liittymismalleja hyödyntäen.

Ensi vuoden painopisteiden lisäksi Minna Olkinuora-Tauru esitteli Melindan asiakastoimintoja tuotannossa oleville organisaatioille. Samalla todettiin, että ohjeiden yhtenäistäminen ja viestinnän selkeyttäminen voi olla haastavaa. Uudesta kuvailun ekosysteemin kehitystä tukevasta ulkoisten toimijoiden aineistokanavasta kerrottiin tarkempia tietoja. Kanavan kautta toteutetaan aineistojen suorasiirrot eri toimijoilta tai järjestelmistä Melinaan. Haasteina siirroissa on datan yhteen sovittaminen, laadunvarmistus, konversiot ja massakorjaukset. Vielä suunnitellaan ISBN-palvelun kautta saatavat metatiedot ja Kansalliskirjaston Digi-palvelun metatietojen hyödyntämistä.

Keskusteltiin projektisuunnitelmasta, jonka yhteydessä kävi ilmi, että PrettyLib-järjestelmää käyttävät erikoiskirjastot ovat perustaneet PrettyLib-verkoston, jonka kokouksessa keskusteltiin Mikromarcin kanssa järjestelmän tulevaisuudesta. Järjestelmää käyttäviä kirjastoja on yhteensä noin 180, joten järjestelmänvaihdoksia pitää porrastaa, oli uusi järjestelmä mikä tahansa. Pienten erikoiskirjastojen resurssit pieniä, mikä voi vaatia laajempaa yhteistyötä.

28.11.2018

Päätös

Projektisuunnitelma hyväksyttiin.

3. Palvelusopimuksien tietosuojaliitteet

Heli Kautonen esittelee julkaisuarkistojen ja Melindan tietosuojaliitteisiin tulleet kommentit, niihin laaditut vastaukset sekä kommenttien perusteella päivitettyt sopimusasiakirjat. Kommenttikierroksen jälkeen toteutetut muutokset näkyvät esiteltävissä asiakirjoissa punaisella.

Liite 4: [Esittely](#)

Liite 5: [Julkaisuarkistojen kommenttikierroksen tulokset](#)

Liite 6: [Julkaisuarkistojen tietosuojaliite](#)

Liite 7: [Melindan kommenttikierroksen tulokset](#)

Liite 8: [Melindan tietosuojaliite](#)

Esitys

Hyväksytään tietosuojaliitteet otettavaksi osaksi julkaisuarkistojen ja Melindan palvelusopimuksia.

Käsittely

Komenttikierroksella saatiin jonkin verran kommentteja, jotka otetaan huomioon kaikkien palvelujen tietosuojaliitteissä, sillä niiden voidaan katsoa liittyvän jossain määrin kaikkiin palveluihin. Aiheesta järjestetyssä webinaarissa ja kommenttikierroksella saatiin yhteensä 58 kommenttia, minkä lisäksi Kansalliskirjastosta kommentoitiin niitä itse. Kysymyksiä on odotettavissa myöhemminkin kansallisen lain valmistuttua.

Ohjausryhmälle esitettiin, että julkaisuarkistojen tietosuojaliitteen kohtaa 1. Tausta olevia taulukoita tarkennetaan niin, että ne vastaavat todellisia sopijapuolien rooleja. Lisäksi ehdotettiin, että niin julkaisuarkistojen kuin Melindan palvelusopimusten liitteet otetaan käyttöön muutossopimuksella. Allekirjoituskierrös toteutetaan vuoden 2019 alussa.

Kommentit julkaisuarkistoista: On epäselvää miksi tietosuojaliite on tarpeen, koska kyse on julkaisujen jakamiseen liittyvästä palvelusta. Tarkennusta toivottiin rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijöiden rooleihin. Liitteen alun taulukkoon liittyvien kommenttien johdosta päätettiin, että kullekin julkaisuarkistotyyppille tehdään omat taulukkoversiot, muuten sopimus on kaikille samanlainen. Kommenteissa pidettiin tärkeänä, että roolit on merkitty selkeästi sopimusliitteeseen vastaisuuden varalle ja mahdollisia tulevia asiakkaiden kysymyksiä varten. Liitteen tekstin selkeyttä keuhuttiin. Alihankkijoista todettiin sen riittävän, että alihankkijoista ilmoitetaan palvelun internet-sivulla, paitsi jos henkilötiedot siirtyvät EU/ETA:n ulkopuolelle. Tässä tapauksessa asiasta pitää ilmoittaa ja rekisterinpitäjällä on oikeus pyytää vaihtamaan alihankkijaa. Kansalliskirjastossa tällaisia alihankkijoita ei ole käytössä missään palvelussa. Tarkemmat kommentit Julkaisuarkistopalvelujen asiakaswikissä https://www.kivi.fi/x/PAU_Bg.

Kommentit Melindasta: Melindassa käyttäjärekisteri on vain kirjaston työntekijöistä, tässä kyse metatiedoissa olevista henkilötiedoista. Tietosuojaliite on hyvä tehdä myös Melinda-palvelulle, jotta perusteet metatietojen keräykselle on kirjattu ylös selkeästi ja mahdollisiin kysymyksiin sekä tietopyyntöihin osataan vastata myöhemmin. Kansalliskirjastolla on lakisääteinen oikeus ja

28.11.2018

velvollisuus kerätä julkaisutietoja ja niihin liittyviä henkilötietoja. Erona julkaisuarkistoihin Melindan tietosuojaliitteessä kumpikaan osapuoli ei ole tietojen käsittelijä, vaan molemmat sopimusosapuolet toimivat rekisterinpitäjinä. Melindan asiakasliittymän tietosuojaseloste päivitetään ajanmukaisemmaksi. Sopijaosapuolet ovat velvollisia ilmoittamaan mahdollisista tietopyynnöistä toisilleen. Kansalliskirjasto ilmoittaa mahdollisista tietopyynnöistä kaikille sopimuskirjastoille. Ehdotetaan muutossopimuksen laatimista, jolla tietosuojaliite otetaan osaksi Melindan palvelusopimusta. Tarkemmat kommentit Melinda-palvelun asiakaswikissä https://www.kiwi.fi/x/0AA_Bg.

Päätös

Hyväksyttiin tietosuojaliitteet sillä edellytyksellä, että julkaisuarkistopalvelujen tietosuojaliitteen taulukoihin saa tehdä tarvittavat muutokset.

4. RDA-tilannekatsaus: uudistuva RDA-kuvailustandardi

Marja-Liisa Seppälä esittelee.

Liite 9: [Uudistuva RDA-kuvailustandardi](#)

Esitys

Tiedoksi ja keskusteluun.

Käsittely

RDA-kuvailusäännöt ovat pohjana kaikessa Kansalliskirjaston palveluissa tehtävässä kuvailussa. RDA:n ulkoasu ja rakenne muuttuvat kuvailustandardin uudistuksen myötä, mutta MARC 21 - kuvailuformaatin vuoksi uudistuksia otetaan rajatusti käyttöön. Uudessa standardissa on 13 entiteettiä entisen seitsemän sijaan, sekä 400 uutta elementtiä. Aineiston kuvailu muuttuu vaiheittain ja kansainvälinen aikataulu (muuttuu koko ajan) määrittää aikataulun Suomessa. Käyttöönoton on tapahduttava viimeistään 2020 lopulla. Marja-Liisa Seppälä esitteli RDA:n tulevia uudistuksia tarkemmin ja sen vaikutuksia tiedonhakuun ja metatiedon linkittyvyyteen. Tuotantojärjestelmän, tietomallin ja asiakasliittymän muuttaminen ovat reunaehdoja RDA:n kaikkien ominaisuuksien mahdollistamiseksi. Kansallisen lisenssin hankkimiselle RDA-toolkitiin on saatu lupa, ilmainen käyttö alkaa keväällä 2019.

Keskusteltiin milloin RDA saadaan todella otettua käyttöön. Kongressin kirjastossa ja Ruotsin kuninkaallisessa kirjastossa on otettu BIBFRAME käyttöön. Kansalliskirjastosta ollaan menossa Tukholmaan tutustumaan Ruotsissa käytössä olevaan järjestelmään joulukuun alussa.

5. Kuvailun kansallisten asiantuntijaryhmien suhteet ja roolit

Nina Hyvönen esittelee. Ohjausryhmän toimeksiannon mukaisesti käydään läpi kuvailuryhmien tehtäviä ja suhteita sekä päätöksentekoprosesseja.

Liite 10: [Kuvailun kansallisten asiantuntijaryhmien suhteet ja roolit](#)

Esitys

Keskustellaan esityksestä.

28.11.2018

Käsittely

Vuodenvaihteessa aloittava Kansalliskirjaston uusi yksikkö Yhteentoimivuuspalvelut tulee ottamaan kuvailuryhmien ohjaukseen kantaa. Nina Hyvönen toimii uuden yksikön esimiehenä. Hän esitteli kuvailuryhmien vastuualueita ja niiden rooleja kuvailun muutosprosessissa. Kolmannen dian kuvaajassa mainittu jalkauttaja tarkoittaa ohjeistuksen luomista omilla vastuualueilla, ei niinkään käytännön koulutusta kuvailijoille.

Esityksessä tehtiin ehdotus ryhmien päätöksentekoprosessista. Siinä ryhmät määrittelisivät kokouksissaan mitä asioita käsitellään puheenjohtajien kokouksissa, ryhmien yhteiskokouksissa (1-2 vuodessa) ja mitä käsitellään ryhmän sisäisissä kokouksissa. Ehdotettiin myös, että ryhmien puheenjohtajat voivat päättää keskenään, mitä asioita on syytä käsitellä ryhmien yhteiskokouksissa.

Päätöksentekoprosessista keskusteltiin.

Päätös

Hyväksyttiin ehdotus ryhmien päätöksentekoprosessista.

6. Kuvailun ekosysteemi

Katri Kananen esittelee.

Liite 11: [Kuvailun ekosysteemi: eteneminen](#)

Esitys

Keskustellaan esityksestä.

Käsittely

Katri Kananen esitteli kuvailun ekosysteemin tilannekatsauksen vuodelle 2019. Kuvailun ekosysteemi on kaikkia osapuolia hyödyttävää kuvailutiedon yhteisöllistä tuottamista ja avointa jakamista. Kuvailuprosessia tehostetaan automaation avulla, kehityshankkeita on käynnissä (Annif) ja uusia suunnitelmissa. Kuvailuprosessista tulee eräänlainen metatiedon jalostuspolku, jotta kuvailutiedot ovat mahdollisimman laadukkaita ja palvelevat asiakkaita parhaiten.

Julkaisualayhteistyötä rakennetaan Kirjavälityksen ja muiden kirja-alan toimijoiden kanssa. Kirjavälitykseltä saadaan tarkistettua metatietoa, eli julkaisualan metatietoa ONIX-muodossa pelkkien teosten ennakkotietojen lisäksi. Kirjavälitykseltä osallistutaan myös Annif-kehitykseen. Lisäksi kehitteillä on kaikille kustantajille tarkoitettu, ISBN-toimintaan liittyvä neutraali metatietolomake, jonka kohteena ovat erityisesti pienet ja keskisuuret kustantajat. Näin kuvailuyhteistyö laajenee kirjastojen ulkopuolelle. Käytännössä onnistuessaan tämä on ”kauppa, jossa kaikki voittavat”. Kansalliskirjaston metatietovisio on valmisteilla, sen ydinajatuksena on yhteistyö ja verkostoituminen.

7. Vaikuttavuuden arviointi ja kirjastojen yhteistilasto

Heli Kautonen esittelee työryhmän laatiman esityksen korkeakoulukirjastojen tilastojärjestelmän kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi.

Liite 12: [KITT2030 – suunnitelma tieteellisten kirjastojen raportoinnin kehittämisprojektista ja toimintamallista](#)

28.11.2018

Esitys

Keskustellaan esityksestä.

Käsittely

Heli Kautonen esitteli korkeakoulukirjastojen tilastojärjestelmän kehittämis- ja ylläpitosuunnitelmaa. Suunnitelman laatineeseen työryhmään kuuluvat Heli Kautosen lisäksi Markku Laitinen (Kansalliskirjasto), Jarmo Saarti (Itä-Suomen yliopisto) ja Kari Tiainen (Karelia-ammattikorkeakoulu). Kirjastojen toiminnan muuttuessa myös tilastointi kaipaa uudistamista. Lisäksi Kansalliskirjaston peruspalveluresurssit vähenevät. Ratkaisua selvitetään ja tavoitteena on löytää joko minimi- tai uusia ominaisuuksia sisältävä laajempi ratkaisu nykyisen KITT2-yhteistilaston jatkoksi.

Suunnitelman hahmotelma on jaettu kahtia kehittämisprojektiin 2019-2020 ja varsinaiseen toimintamalliin 2020-2030. Vielä avoimia kysymykset ovat mistä rahoitus saadaan kehittämiseen ja ylläpitoon, sekä mikä organisaatio ottaa vastuun tilastoinnista? Riskejä ovat ettei rahoitusta saada, kuinka sisältöä rajataan ja ettei löydy tekijää tai rahoitusta ylläpitoon. Suunnitteilla on kysely korkeakoulukirjastoille näistä aiheista, jonka pohjalta edetään.

Keskustelussa mainittiin erityisesti kustannuslaskelman selkeys ja siitä löytyvät euromääräiset hinnat palvelulle. Mainittiin myös, että tilastointi on tärkeää eikä sitä saisi kokonaan lopettaa.

8. Kansalliskirjaston palveluiden ulkoinen arviointi

Heli Kautonen esittelee Kirjastoverkkopalveluiden ulkoisen arvioinnin tulokset.

Liite 13: [Kirjastoverkkopalveluiden ulkoinen arviointi 2018](#)

Esitys

Tiedoksi.

Käsittely

Kokouksen aika loppui kesken, joten päätettiin siirtää aiheen käsittely kevään ensimmäiseen kokoukseen.

9. Tiedotusasiat

- [Kirjastoverkkopalvelut muuttaa](#) tammikuussa 2019
- Toiminta jatkuu Helsingin keskustassa osoitteessa Yliopistonkatu 1

10. Muut asiat

- [Tiedonhallinnan ohjausryhmän vuosikello 2019](#)
 - Alustava suunnitelma ensi vuoden aiheista. Kootaan ohjausryhmän edustajien aihe-ehdotuksia
- Sovitaan kokousajat vuodelle 2019
 - Jaana Routakangas tekee ehdotuksen ensi vuoden kokouksista

28.11.2018

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.50.

LIITTEET

- Liite 1: [Tilannekatsaus](#)
- Liite 2: [Suunnittelu 2019](#)
- Liite 3: [Projektisuunnitelma 2019](#)
- Liite 4: [Esittely](#)
- Liite 5: [Julkaisuarkistojen kommenttikierroksen tulokset](#)
- Liite 6: [Julkaisuarkistojen tietosuojaliite](#)
- Liite 7: [Melindan kommenttikierroksen tulokset](#)
- Liite 8: [Melindan tietosuojaliite](#)
- Liite 9: [Uudistuva RDA-kuvailustandardi](#)
- Liite 10: [Kuvailun kansallisten asiantuntijaryhmien suhteet ja roolit](#)
- Liite 11: [Kuvailun ekosysteemi: eteneminen](#)
- Liite 12: [KITT2030 – suunnitelma tieteellisten kirjastojen raportoinnin kehittämisprojektista ja toimintamallista](#)
- Liite 13: [Kirjastoverkkopalveluiden ulkoinen arviointi 2018](#)